

Закон один для всіх

МКС надсилає важливий сигнал, вимагаючи арешту прем'єр-міністра Ізраїлю Нетаньягу та лідера ХАМАС Сінвара

Вимагаючи арешту вищого керівництва Ізраїлю і ХАМАС, прокурор Міжнародного кримінального суду обіцяє світові притягти [їх] до відповідальності.

Незалежно від результату справ, запит прокурора на видачу судом ордерів на арешт прем'єр-міністра Беньяміна Нетаньягу й лідера ХАМАС Ях'ї Сінвара сприяє подоланню розколу в суспільстві, показуючи, що основні норми міжнародного гуманітарного права стосуються всіх. Кожен, хто прагне припинення конфлікту в Газі і звільнення всіх заручників з рук ХАМАС, має підтримати це рішення.

Крім того, прокурор Карім Хан висунув звинувачення проти Мухаммеда Дейфа та Ісмаїла Ханії. Пан Хан звинуватив трьох лідерів ХАМАС в злочинах проти людяності й воєнних злочинах, пов'язаних з нападом 7 жовтня, і наголосив, що деякі з цих злочинів скоюються «донині», маючи на увазі заручників, яких утримують досі утримує.

Пан Хан звинувачує найвище керівництво Ізраїлю, включно з паном Нетаньягу та міністром оборони Йоавом Галантом, у воєнних злочинах і злочинах проти людяності. Не заперечуючи при цьому «право Ізраїлю на захист свого населення», він звинувачує їх у «наявності спільного плану використовувати голод як зброю для ведення війни», цілеспрямованому знищенні цивільного населення та застосуванні інших колективних покарань.

Важливо, що запит враховує наполегливі вимоги до правосуддя з обох сторін конфлікту. Невдовзі після нападу ХАМАС на Ізраїль сім'ї ізраїльських жертв закликали пана Хана розслідувати дії ХАМАС, серед яких викрадення людей, що кваліфікується як злочин проти людяності. «Вони просто хочуть справедливості», – сказав адвокат деяких сімей. Пан Хан, відвідавши наприкінці жовтня

прикордонний перехід Рафах, сказав про захоплення заручників: «Коли відбуваються подібні дії, вони не повинні залишатися нерозслідуваними й не повинні залишатися безкарними».

Прокурор врахував також вимоги палестинської сторони. Коли пан Галант через кілька днів після нападу 7 жовтня оголосив про «повну облогу» Гази – потенційно серйозне порушення міжнародного права – прокурор не мав іншого вибору, крім розпочати розслідування, яке призвело до описаних вище дій.

Палестинські правозахисники вже давно закликають до міжнародних розслідувань і судового переслідування ізраїльських високопосадовців. Вони вважали, що неготовність суду видати ордери на арешт ізраїльських чиновників на початку нинішньої війни (або й раніше, через репресії на Західному березі річки Йордан) знижує ефективність відповідальності як такої. З їхніх слів, затримка правосуддя – це відмова в правосудді.

Прокурор почув обидві сторони. Безперечно, проводячи паралелі, якщо не взаємно залежні, дії проти посадових осіб, він ризикує поставити знак рівності між ХАМАС, терористичною організацією, яка мало турбується про власний народ, та Ізраїлем, демократичним членом ООН. Але це хибне розуміння того, що він зробив. Насправді він визнав, що люди по обидва боки конфлікту мають законні претензії і що закон покликаний захищати все людство.

Вчинок пана Хана є безпрецедентним. Це перший випадок, коли суд переслідує західну демократію з ефективною судовою системою, а також вищих посадових осіб близького союзника США. Установчий документ Міжнародного кримінального суду, Римський статут, загалом виключає переслідування в країнах, які можуть і хочуть вести розслідування проти людей, звинувачених у воєнних злочинах і злочинах проти людяності. Ізраїль, без сумніву, будуватиме свій захист саме на цьому. Але пан Хан зосереджується на таких звинуваченнях, як позбавлення гуманітарної допомоги та інші колективні покарання, за які відповідальні вищі посадові особи. Цих людей навряд чи притягне до відповідальності не тільки ізраїльський суд, а й будь-який інший національний суд.

Звинувачення проти лідерів ХАМАС так само ґрунтуються на вбивствах, зґвалтуваннях і викраденнях, які відбулися 7 жовтня. Вони відповідають положенням Римського статуту, які надають суду юрисдикцію притягати до відповідальності тих, хто скоює воєнні злочини й злочини проти людяності.

Висуваючи звинувачення окремим особам, прокурор намагається покласти край небезпечним заявам про колективну відповідальність, які дуже часто лунають після 7 жовтня. Пан Хан в жодному разі не ставить під сумнів історичні або політичні погляди жодної зі сторін. У звинуваченнях він уникає будь-яких формулювань, які б заперечували легітимність Ізраїлю як держави або право палестинців на самовизначення. Натомість запит [на ордери] підтверджує, що особи повинні діяти в межах міжнародного права й нести відповідальність, коли порушують його найважливіші норми.

Безперечно, багато людей в США та Ізраїлі сприймуть це інакше. Республіканці в Палаті представників погрожують ввести санкції проти пана Хана і його команди слідчих і адвокатів, якщо вони будуть проводити розслідування або переслідування, і вже внесли відповідний законопроект. Деякі ізраїльтяни, без сумніву, скажуть, що прокурор діє на користь ХАМАС. І обвинувачення, навіть якщо суд схвалить ордери, муситиме подолати величезні перешкоди, пов'язані, зокрема, з неможливістю здійснювати переслідування, поки обвинувачені перебувають під вартою в Гаазі. Ізраїль не є членом цього суду й не визнає його юрисдикцію в межах своїх кордонів і Гази.

Долю обвинувачення визначатимуть аргументи в залі суду. Ізраїльські чиновники можуть стверджувати, що юрисдикція суду не повинна поширюватися на них, оскільки не існує палестинської держави, здатної визнати його юрисдикцію, навіть якщо суд раніше вирішив інакше. Також вони можуть заявляти, що гуманітарну катастрофу спричинює насильство з боку ХАМАС та використання жителів Гази як живого щита і що вони роблять усе можливе, щоб мінімізувати шкоду цивільному населенню й забезпечити доставку допомоги.

Ізраїль повинен довести все це в суді або почати розслідування, щоб продемонструвати, що має власні легітимні засоби для притягнення найвищих посадових осіб до відповідальності за злочини, й таким чином зробити судові переслідування безпідставним.

Протидія Міжнародному кримінальному суду має наслідки на глобальному рівні. Цей суд за підтримки США та Європи намагається притягти до відповідальності президента Владіміра Путіна за ймовірні злочини в Україні. Цей суд обстоює інтереси світової спільноти, а саме відповідальність за найтяжчі злочини за міжнародним правом. Нападки на нього на користь лише тим, хто, як і пан Путін, прагне делегітимізувати його існування.

Суд повинен робити свою роботу, забезпечуючи глобальну справедливість і індивідуальну відповідальність за визнання жертв з обох сторін. Це покаже борцям і активістам в усьому світі, що міжнародні інституції й досі функціонують і сприяють установленню справедливості. І ізраїльтяни, і палестинці зобов'язані долучитися.

(c) New York Times

Переклад з англійської Дар'ї Прусенко

Девід Кеє

Девід Кеє (David Kaye) – професор права в Університеті Каліфорнії в Ірвайні.

